

ՔԱՆՆԱԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայի համար տարեկան 4 տարի թղթ դրժ.
Ներդրողի և այլ տեղերի համար տարեկան 20 ֆրանկ
Տնօրենքի և խորհրդի անդամների համար տարեկան 10 ֆրանկ
Բաժնեկիցները կանխիկ կը վճարեն: Վեցամսեայ կամ և
առանձնայ բաժնեկիցները կը վճարեն տեղեկացուցիչ յա
ւերման բաժնեկիցին վրայ:
Խմբագիր-Տնօրենքին հետ կարելի է տեսնուիլ խմբագրատունը
(rue Vacon, 50) ամեն օր կէսօրէն յետոյ, ժամ 2 և մինչև 4 միայն:

ՏԱՐԻ ԹԻՒ 42

1887 ՅՈՒՆԻՎԱՐ 12

(1886 ԳԵՂՏ. 21 2. Տ.)

ՉՈՐԵՔԱՐՈՒ

Խմբագրատունը գտնվում է Բուրժուա օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մանուշակները կը վճարեն հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Մանուշակները 1 միջակ գիրը 1 տարեկան կարծէ. 1 զրկադիրը 2
տարեկան:
Նամակ կամ ծրար պէտք է գրել խմբագրատնէ հետեւեալ
հասցեով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Armenia,
MARSEILLE (France)

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la
Rédaction (Rue Vacon, 50)

ՔԱՆՆԱԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ պէտք է անել. — Նամակ Ռուսա-
նիակն (Պարսկա) — Բաղարախան լոն-
ցանքով բանտարկուած Հայերէն 3ին ար-
տարաւիք. — Պ. Մ. Թիքլիմէգեանի ձեռքա-
կալութիւնն ի Կ. Պոլս. — Ներկա հայ գիւ-
ղերի կողոպտութիւնն ի Փայտաշարան. —
Ազգեր. — «Արմենիա»ին նպատ. — Արտա-
սանմանի լուրեր. — Առեւտրական. — Ծա-
նոցութիւն. — Բանասիրական (Մի տխուր
Պատմութիւն):

ԻՆՉ ՊԵՏԻ Է ԱՆԵԼ

Նորանոր հարստահարութեանց գոյ-
ժեր անդադար իրարու ետեւէ կը
հասնին: Այս անգամ տալիս անոր ան-
ձեր են այս տեսակի գէտքերը որ շատ
անգամ ոչ ոք կ'անանայ անոնց գո-
յութիւնը:

Հետաքրքիր եղող մը պիտի լըն
չարունակ այսպիսի պատմութիւններ.
Ա... գիւղի տղայաւորները երբ
գառա կը գտնուէին աշխատելու, քիւր-
տեր մասն անոնց տունները և կո-
ղոպտեցին:

Բ... գիւղի ոչխարները տարած
են, հովիւը սպաննելէ յետոյ:

Գ... գիւղի ռէստը կամ այնինչը

անգամ առ անգամ յոշոտուելով սպան-
նուած է:

Դ... ի մօտերը մի կարաւան կը
ղողաւորուած է:

Ե... ի մէջ մի կին առեւանգուե-
ցաւ կամ բռնաբարուեցաւ:

Զ... գիւղի բնակիչները չկրնալով
տակալ հարստահարութեանց, թողնին
իրենց տուն տեղ և գաղթեցին: Եւ ևն:

Ի՞նչ պէտք է անել ժողովուրդը
այս տեսակի վիճակէն ազատելու
համար:

Թուրք կառավարութեան վրայ
յոյս դնել լի է կը պատժէ շարա-
գործներ և բարենորոգումներ կը
մտցնէ, Մեքիկի գաղութին սպա-
նել է:

Ի՞նչ պէտք է անել

Պահանջել որ Ա, Բ, Գ... գիւղե-
րու բնակիչները ինքզինքնին պաշա-
պանեն, դժուարին գործ է: Եթէ
հայի մէջ մտած իսկ լինէր ինքնա-
պաշտպանութեան գաղափար, եթէ
նա զէնք գործածելէ չլիքնար տը,
գործնալ դժուար էր կատարել ինչ
որ պէտքն է:

Մեքիկիներ թէ Ա... գիւղացի-
ները առաջակիցութեան հասնելով

կռուեցան անոնց հետ և միտադար-
ձարար զիրար վիրաւորելէ կամ սպան-
նելէ յետոյ, յաջողեցան իրենց աւարը
եւ գործները Չպէտք է գործը վեր-
ջացած համարել: Կը տեսնան որ քա-
նի մը շարքով վերջ աւելի մեծ բազ-
մութիւն մը կը յարձակի գիւղին վը-
րայ, և այս անգամ միայն կողոպտել
չէ նպատակին, այլ արեւան տեղ ա-
րիւն կ'ուզեն, թէ ինչ համեմատու-
թեամբ՝ այդ իրենց կամքէն է կա-
խուած: Եթէ Ա... եղինք մինչև իսկ
մի քանի յարձակում վանել կարե-
նան, վտանգը բնաւ վերացուած չէ:
Առաջակի ցեղակիցները կամ պիտի
մեռնին կամ վրէժ պիտի լուծեն:
Ժամանակ չէ կարող մարել այս հոգը:

Գ... եղի մը իւր կեանք վերելու
համար սպաննեց զինք մեռցնել ու-
ղղղ: Նա այլ եւս մնաք բարով տ-
ներու է իր տանտէղին, իր բնտանի-
քին: Թուրք կառավարութիւնն ան-
պատճառ պիտի պատժէ զնա: Սպան-
նուածի ազգականները նորա տրին
թափելով չպիտի բաւականանան: Նորա
տունը պիտի կողոպտուի, նորա կինն,
աղջիկը պիտի բռնաբարուին, նորա
որդին իւր բազմին պիտի արժանա-

նայ, նորա գիւղակիցներն ալ իրենց
կարգին պիտի քաւեն այս սփըր:

Առաջակից եթէ չկողոպտուին այս
ինչ կարաւանը կողոպտել, յաջողն
միայն կողոպտելով պիտի չբաւաւա-
նանան: պէտք է վիրաւորեն, պէտք
է սպաննեն ալ որ իրենց զայրոյթը
յազենար:

Ի՞նչ պէտք է անել

Սպանեցէք, կ'անեն սմանք, սպա-
նեցէք մինչև ուսումնասիրենք սո-
սիալիզմ ու նիշիկիզմ և երթանք Հա-
յաստան գործելու: չգիտնալով թէ
Հայեր բաժնեկու բան մը չունին, այլ
ունեցածն են: սպառնալով կ'ուզեն ու-
րիշներ ալ, պէտք է զրացի գիւղեր
իրարու օգնութեան դիմեն, պէտք է
միշտ պատրաստ գտնուիլ ամեն վը-
տանդի գիւղացու ետեւ, կ'անեն:

Բայց ո՞վ պիտի քարոզէ զատանք,
ո՞վ պիտի հասկացունէ ժողովրդին
Սոցիալիզմ քահանայն, զո՞վ ունինք
եւ ի՞նչպէս վարուին այն գիւղեր որ
չըմտապառուած են թշնամիներէ և ոչ
թէ ազգակիցներէ:

Ի՞նչ պէտք է անել երբ մենք զատ
ուրիշներու վրայ յոյս դնելու չենք,
հայութիւնն պաշտպանելու համար:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՏԵՌԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

(Իրական կեանքից)

(Շարունակութիւն 41րդ էջէն)

Շուտով երկու ամուսինները հրաւիր-
վեցան մի գաւառական քաղաք վարժա-
պետի և վարժուհու պաշտօններով օրիոր-
աց ուսումնարանում իրանց արուեստը
ձեռագործութիւն ուսուցանելու: Այդ
պաշտօններում նրանք մնացին մօտ եր-
ու տարի և կիկին վերադարձան Թ. քա-
ղաքը իրանց արուեստանոցում պարապե-
ու: Շուտով իր շարունակում էր իւր ա-
նակցութիւնը Գրիգորին թէ և այդ ծանր
էր այժմ նրա թոյլ կուրծքին:

Ամառը երբ քաղաքի անտանիկ շոգե-
րը, փողոտ փատառողջ օդը վնասակար
ներդրութիւն էին անում նոյն իսկ ա-
ռողջ մարդու վրայ. — Գրիգորը տեղափո-
խուած էր կնոջ քաղաքի ամառանոցներից
մինը, իսկ ինքը մնում քաղաքում արուես-
տանոցի պատճառով և միայն կիւրակի
և առն օրերը դնում նրան տեսնելու:
Նաև ամառանոցում կ'ընէր պատուէրներ էր
ընդունում և վարձուրդների օգնութեամբ
գլուխ բերում: Երբ Գրիգորը նկատեց

զրոյ միաստկար հետեւանք արդեւնց նը-
րան այդ չնչին պատուէրների ընդունելը:

— Մի անիր, սիրելիս, ասում էր նա
քաղաքը դուրսէ ձայնով, եւ չեմ ուզում որ
դու բանես և վնասակար լիքի չես տես-
նում որ դու անկարող ես թուրութեանդ
պատճառով տանել այլևս, այդպիսի աշ-
խատանք. — ինչպիսի եմ, սիրելիս, այլևս
ոչ մի պատու էր չընդունելու:

Պակայն Շուշանիկը չէր դիմանում և
չարունակում էր գաղտնաբէս աշխատիլ
— գտնէ մէկ պատուէրի մասին Գրիգորը
իմացել ու սատակի ներշնչեց էր:

— Եւ չեմ ուզում քո ստոյգութեան
դնով փոստակած փողը, փոստակի կազ-
դութիւնը դու միանգամայն խանդարում
ես անողորմութիւնդ, եւ քո՝ հոգսումդ եմ:
— Իմ հոգս մի քաջիր. — է որ իմ ա-
ռողջութիւնս եմ խանդարում և վատ-
թարացնում, պատասխանել էր Շուշանը:
Այո... և ոչ... ասել էր Գրիգորը և
չէր ուզել շարունակել վիճարկութիւնը:
Նոյս ամուսնութեան եօթնեկուորդ տա-
րին էր: Նրանք նոր էին եկի քաղաքը
քաղաք ամառանոցից, երբ եւ յոյս պա-
տահեցի փողոցում և չճանաչեց:

Եւ միանգամայն չէր հաւատում աչ-
քերին: Նրա թշնի կարմրութիւնը, նրա
աչքերի կրակը, նրա աշխույժը ամենը
անհետացել էր: Այս Գրիգորը ուղի Գրի-

գոր էր: Գաղափար, աչքերը փոս ընկած,
նիշարացած, վրդ ներս մտած և ձեռա-
ցած:

— Ի՞նչ է, ի՞նչ է պատահել քեզ, Գրի-
գոր, հորցրի եւ նրան, անկարող լինելով
ծածկել զարմանքս: Եւ ոչինչ տեղեկու-
թիւն չունէի նրա ընտանեկան կեանքի
փոփոխութիւնների մասին:

— Այն է, եւ ինքս էլ չգիտեմ թէ ին-
չու է կուրծքս ցաւում:

— Ի՞նչպէս թէ չգիտես, պնդեցի եւ,
անկարելի է որ մի բան պատահած չլինի:
Նա տատանվում էր. — աչքերը ցած դցած
և չէր ուզում խոստովանել: Եւ սկսեցի
զգլալ արած հարցիս համար և ենթադ-
րել մի դուցէ իմ հարցով մի գաղտնիք
եմ ուզում դուրս քաղաքը նրանից որի
յայտնութիւն անարարմ է անհաճոյ է նրան:
Նա իւր թոյլ ձեռը դրաւ ուսիս վրայ
և անհատաւ ձայնով ասաց:

— Գիտես, նա գնացել է մօրը մօտ...
Առանց հարցնելու եւ իմացայ թէ ում
մասին էր խօսքը, թէ ով էր այն ման:
Առաջին անգամ էր լսում նրանից նա
բառը: ասած միայն Շուշանիկս էր գոր-
ծածում... ասածին անգամ էր որ նա
սկսեց տրտուելով խօսել իւր կնոյ մասին:
Նա մեղքս եկաւ, մտքով անցաւ թէ
խոստովանքը, մի ընկերի իւր գարգերը
պատմել, նրան թեթեւութիւն կարող էր

պատճառել եւ նրան քարշեցի գէտի
պատը՝ անցուղարձողներին չխանդարե-
լու համար:

— Յետոյ... երբ... ինչու համար...

— Դու ուզում ես բոլորը իմանալ. — ա-
սաց նա ինձ գառն ժպիտով. — դու ինձ
ճանաչում ես, մի՞թէ երբ և իցէ մի բա-
ռով անգամ լսել ես որ ես նրան վատա-
բանած լինեմ նրան, մի՞թէ ում և իցէ ես
հաղորդել եմ թէ ինչ տեսակ էր և է մեր
ներքին կեանքը. — ոչ. — բոլորը ես ինձ հա-
մար էի պահում...:

Եւ չէի ուզում նրան ընդմիջել, սակայն
տեսնելով որ փողոցում կանգնած երկար
զրուցելը անյարմար էր՝ եւ նրան հրաւի-
րեցի մօտակայ մի կաթնափածակ մօտ մի
բաժակ կաթ խմելու: Նա չմերժեց: Մենք
առանձնացանք մի անկիւնում:

— Այո, շարունակեց նա, ասա քանի
օր է որ նա գնացել է մօրը մօտ և ինձ
միայնակ թողել: Եւ քեզ պիտի բաց ա-
նեմ իմ սիրտը, ցոյց տամ կրած ցաւերս,
անվերջանալի տանջանքներս... և նա հա-
զաց ձեռը կուրծքին դնելով. — ասա
տեսնում ես, կուրծքս ցաւում է և ես
չգիտեմ պատճառը:

— Այդ ցաւը կանցնի, միտքարեցի եւ
նրան:

(Շարունակելի)

Մեր վիճակը այսօր էլ տա արժանիք չենք կարող մեծ գործին ձեռնարկել, բայց փոքրերէ սկսելով պիտի կործանանք հասնիլ մեր բարձրանքին:

Այս փոքրերէն միայն վրայ խօսել է նպատակն ձիւղ է թէ հայ շինական իւր լեռներ թողած ստան անդ մոտցաւ իւր առաքինութեանց մի մասն—իր քաջասիրտութիւն, ազատասիրտութիւն և պատուազգացում, բայց տակաւին Վանայ հարաւային լեռներու, ձորոտի ափերու վրայ ապրող մեր եղբայրներ իրենց կողին կը կապեն սուր, իրենց ուսին կը ձգեն հրացան: Նոքա ստիպուած են իրենց բազուկներու սլաք գործածել ի նպատակ քիւրտին կամ լազին, անդամակցելով նոցա խումբերուն: Օգտուի՞նք մեր քաջերէն և անոնցմով օգնութեան հասնիլնք մեր հարստահարեալ եղբայրքն արթնցնենք զնոսա իրենց թմբուկներէն: Եթէ այս գիւղը չկրնար միւսին օգնութեան գիծել, եթէ գիւղացի մը կը վախնայ պաշտպանելու իւր գրացին, եթէ կարաւանի մը կողոպուտ կամ յարկաւորեալ հօտ մը ետ դարձնելու համար կռուելու համարձակող չկայ, կողմակիքեալ խումբեր կրնան զոյս բոլոր կատարել սլանալով այն ամեն տեղեր ուրկէ լացի և ողբի ձայն կը լսուի, ուր իրենց օգնութեան պէտք կայ:

Երեւակայական մի ծրագիր չէ գոր կառավարելու Գ... եղի մը կը ճանաչեմ որ վերջին տրեւելեան պատերազմէն յետոյ բաղձալի կողոպուտներ կրցաւ խել տալովներու ձեռքէ: Ե... ի մէջ քանի մը տարի առաջ մի խումբ կոր որ սոստ անդ օգնութեան դիմելէ զատ, քիւրտեր ալ կը կողոպտէր: Այժմ Վանի կենդրոնական բանակն մէջ կը գտնուի Աւստանուն մի հայ, հաշակաւոր համր թիւրտ առաջակապետի օջ բազուկ, որ երկար տունն նեղեց Տաճիկ կառավարութիւն յաճախ փոստ կողոպտելով կամ պաշտօնատարներու վնաս հասցնելով: Կառավարութիւն խորդաւանօք ձերբակալեց զնա, օգուտ քաղելով անոր չափազանց յանդգնութեանէն: Աւսի բանտարկութեանէն յետոյ համբոյն այլ եւս բան մը չէ կըրցած աներ: Աւելորդ կը համարիմ այսպիսի ծանօթութիւններ իրարու ետեւէ չարել: միայն եթէ ամանք թիւրք կառավարութիւնը մատնանիլ կանեն իբրեւ գլխաւոր արդիւք այս գործի յաջողութեան, բաւ կը համարիմ յիշեցնել այն յոյն աւազակախումբեր որ Անատոլի և Բուսիի կողմեր կը գործեն: Կառավարութիւն հակառակ իր ամեն ջանքերուն, չէ կըրցած նոցա առաջին տունել: Եթէ Պոլսոյ մօտիկ տեղեր այնչափ յաջող կերպով գործել կարելի է, ուրեմն Հայաստանի լեռներու մէջ որչափ աւելի դիւրին է, մանաւանդ որ արեւելքէն մեզ դըրացի ունինք Պարսկաստան ուր հաստատած են որջեր: նին բոլոր թիւրտ աւազակներ որ կը գործեն Տաճիկաստանի մէջ:

Այս գործի յաջողութեան համար

պէտք է ղինորարան ընդունակութեան տէր մի մարդ որ ունենայ նաեւ համեստ գումար մը նախնական մի քանի ծախքերու համար, կամ մի հարուստ մարդ որ այնպիսի մի անձի օգնէ ստակով: Այսուհետեւ գործ ինքնին կը քայլէ: Անոր գործակին տակ պիտի հաւաքուին մեր կարիճներ՝ որ ուրախութեամբ պիտի վազեն իրենց եղբայրները պաշտպանելու, մեր հարստահարեալն որ իրենց տուն տեղ չքանել ստիպուած պատեհութեանէն օգուտ պիտի քաղեն վրէժխնդիր ինքնու: Հայ գիւղացիքն ալ ամեն տեղ ամեն տուն պիտի դիւրութիւն տան իրենց պաշտպաններու փախստիւն և թաքստիւն:

Վան, 86 դեկտ. 20/22 ԿՈՐԻՒՆ

ՆԱԽԱԿ ՌՈՒՄԱՆԻԱՆ

Պրախիս, 19/31 դեկտ. 1886

Խոստացած էի ձեզ Լիբովան գիւղի աղանդաւորաց մէջ տեղի ունեցած երկրաբանութեան հետեւանքն իմացնել: Ահա այս անգամ կուգամ իմացունել թէ կառավարութիւնը յաջողեցաւ վերջապէս բաժնութեամբ զանաք ի կարգ բերել: այժմ երեք աղանդաւորք նորոգման երախանին ըստ տեղական ասկորութեան կառավարութեան գումար կը տանին ու արձանագրել կ'տան, ննջեցեալին կառավարութեան յատկացեալ գերեզմանատան մէջ կը թաղեն և կը թաղան իրենց մանկոտն պատուաստել: Ծեանելով կառավարութիւնը որ գիւղացիք այլևս չեն ընդգիծանար ու ըստ օրինի կ'շարժին, հրաման ըրաւ պահակ՝ ցորքերն հեռացնել իրենց տուներէն, ու հիմա խաղաղութիւն տիրած է ամբողջ գիւղացւոց մէջ: Չարմանալի է որ այսպիսի նորահաստատ տեղութիւն մը կրցաւ ամենայն դիւրութեամբ ըմբոստ հաստատութիւն մը զուարէ հապա ինչ ըսենք գործերով հնացեալ այն թիւրք կառավարութեան որ անկարող կըլլայ արդարաւն քուրտերն սանձահարել ու կ'իծողու որ միշտ հարստահարեն մեր թշուառ արինակիցներն: Եթէ իր կը թաղին նոցա անաղորոյն արարքներն, զի եթէ ուղէր, կրնար իւր ընդարձակ զօրութեամբ մէկ վայրկեանի մէջ բնակիչ ընել զանոնք: Բայց չուղէր ընել և չը պիտի ընէ, որով կը պարտաւորէ զմեզ մտածել անձեքնին ապահովելու միջոցներուն:

Ամսոյս 16/28ին քաղաքին նաւամատոյցը «շրեպի»-ի մը մէջ աշխատող Բոման աղբէ մի անձ ուրիշ մի քանի անձանց հետ կատարով դիւրար հրմըշտած ժամանակին, քովը գըտնուող մի ուրիշ գործաւոր կնոջ հետ մէկտեղ ամբարը կիսան ուր բաւական խոր ըլլալուն երկի մարդուն ուղիղ կը վնասուի ու անմիջապէս կը մեռնի, կինն ալ վտանգաւոր վիճակի մէջ հիւանդանոց կ'փոխադրուի: Կըսուի թէ յոյս չկայ արդարու: Ահա կատակ մը որ երկու անձ վայրկեան կան միջոցի մէջ մինչև մահուան գումար կառաւարդէ:...

Ռումանիոյ «Թէլեքրաֆու» լրագրէ հետեւեալը կ'ըսենք:

Պուրբուշտի մէջ անցեալ հինգշաբթի օր փրկ մը զօր ի տես հասարակութեան բերել էին հոն, գիւղերու առաւօտեան դէմ ժամը 4ին իւր կաշկանդուած կապերէն արձակուելով գարադեղէն գուրս կըլլէ ու կնճիկով մի տան դուռն կ'ըսկսէ: Երբ չկրնար բանալ, կ'գայ նոյն տան պատահանի պակկներն կտորելով կընճիկը կըլ է ներս, ուր կերակուրներ պատ ի կնճիկին սեղանին վրայ: զան անմիջապէս կնճիկով կը լափէ: պնտկներն և ուրիշ անգանի սպա քերն դետին ինչպիսի կը կտորեն, որոյ ձայնէն տանը մէջ կողմերը վար կ'իջնան, կարծելով թէ դող մտած է տուններին: Բայց երբ կը տեսնան ահագին գաղանը, կը պոչոյտան: Գրացիք կը խռին, տատիկանք կը համին, իսկոյն իւր տիրոջ կիմացունեն, որ կ'գայ ու գաղանը տունելով կ'տանի դարձեալ իւր գարադեղին մէջ կ'կաշկանդէ, սակայն օտարականութեան պատճէն չը կրնալով աղատիլ, գոյն ինչ տուժանքով կ'արձակուի:

ԳՐԻԳՈՐ Ա. ՊՐՈԹՈՒՆԱՆ

ՎԱՆԻ ՄԵՋ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՅԱՆՑԱՆՔՈՎ, ԲԱՆՏԱՐԿՈՒՄԱՆ ՀԱՅՐԵՆ 3ԻՆ ԱՔԱՐՈՒՄԻՆԸ

Վանէն 1886 դեկտ. 11/23 թուականով գրած են մեզ հետեւեալ սրբառաւոր նամակը:

«Ասկէ ութ տոս օր յառաջ ձեր բակալութեան նաեւ Պ. Պ. Պետրոս Ծատաղեան, Պօղոս Բոնտիկեան, Մկրտի Մեղքունեան և Յովհաննէս Բանքունեան Սաքա կիրակօրեայ վարժարանի յառաջագէմ աշակերտներն են որոնք կառավարութեան աչաց կասկածելի երեցած էին:

«Անցեալ շաբթու» ձերբակալուած պարոններ պատժական դատարանը տարուեցան դատուելու: Վեց ժամ շարունակ հարցաքննութիւն եղաւ: Ի վերջոյ Պարոններ Գրիգոր Պէօղկեան և Ռուբէն Ծատուրեան իւր անմեղ աղատուեցան: Իսկ Պարոններ Գեորգ Օտեան, Միքայէլ Նաթանեան, Յովհաննէս Բանքունեան, Պետրոս Ծատաղեան, Պօղոս Բոնտիկեան և Մկրտի Մեղքունեան իրեն ապստամբ և Փորթուգալեանի խումբին պատկանող մարդեր պատժուեցան: 3 ամիս բանտարկութեան դատապարտուելով Մեր մասնիկ աղաներ չբաւարանացան այսպիսով: Դատապարտուածներուն մէջէն ընտրեցին 3 եռանդուն երիտասարդներ որք են Գեորգ Օտեան, Միքայէլ Նաթանեան և Յովհաննէս Բանքունեան և որոշեցին արտոյր զինել առ զգէտի Դանիա, այսպիսի աստիկ ձմեռ ժամանակ: Յաջողեան ժողովուրդ երբոր լսեց այս ցաւալի լուր, այլ ևս չկրնայով դիմանալ սոցա ըրածներուն, խուռն բաղձով ետմը լեցուեցաւ: Առաջնորդաւոր և խնդրեց Գեորգ Մէլաթեան Գրիգորի և Կարակոպոսին որ երթայ կուսակալէն խնդրէ սոցա աղատուած Սրբաւորներ երբ տեսաւ այդ բաղձ:

մութիւն, դիմեց կուսակալին և խնդրեց նոցա աղատուած բոլոր խնդիրքն ի զուր եղաւ: Միջամտեց նաեւ տեղւոյս անգղիական դեր-հիպատոսը, բայց դարձեալ ի զուր եղաւ: Կուսակալը բարեացած էր հիպատոսին վրայ թէ ինչո՞ւ միջամտութիւն կընէ: քանի որ իրեն վերաբերեալ բան մը չէ:

«Երեկ աքորեալ պարոններն իրենց պատրաստութիւններ տեսնելով, առաւօտեան ժամ 3ին (լուս թըքաց) հեծան իրենց ձիեր, երեք պահապան զինուորներու հետ: Բանալի դըրան վրայ խուռն բաղձութիւն չեցուած էր: անմիջապէս հրաման եղաւ բաղձութիւնն ցրուել: պահապան զինուորներն սկսան խնդրեց վանի, ցրուել ժողովուրդը բայց չյաջողեցան: Ժողովուրդը, ի նոյն համակրութեան արտեալներուն ետեւէն ինկած մինչև մէկ ժամուան ճանապարհին իրենց հետ և սրտաշարժ վերջին բարեւը տալով հեռացան իրարմէ: Կարող էք երեւակայել բաժանման ատենուան սրտայոյզ և ողբալի տեսարանը:...

«Այժմ բանտը մնացած են Պարոններ Պետրոս Ծատաղեան, Պօղոս Բոնտիկեան և Մկրտի Մեղքունեան որոնք տուր հացի կարօտ են և բնաւ պաշտպան չունին որ իրենց ողբալի վիճակին դարման տարուի: Պրն. Արիստակէս Արիկեան իւր հասակի փոքրութեան պատճառով ազատ թաղուեցաւ:

«Տեղւոյն կուսակալ միշտ սպասնալիքներ կը անդայ բոլոր անոնց որոնք սեէ կերպով յարաբերութիւն ունին Փորթուգալեանի աշակերտներուն հետ: Վայ այն մարդուն որ կանխածելի երեւոյ կառավարութեան աչքին, անմիջապէս տունը կը խուզարկեն, ինչպէս խուզարկեցին կիրաւակի օր Տէր Բարսեղեան Պրն. Սրշակի և Տաճիկ Աճէմնոյ Պրն. Մարտիրոսի տուները: Անոնց մօտէն եւ լաշխաւոր առնելով ազատ թողուցին: Կ. Պօլէն դեռ նոր վերադարձած Պրն. Գարեգին Բաղէչեանին ալ սպասնալիքներ կը կարգան մեր մօտ: Ինչ աղաներ:

«Մեծ. Նաթանեան Կարապետ աղան Կ. Պօլէն, իւր արտաբաղայրէ վերադառնալով տեղա հասաւ երեքշաբթի օր (դեկտ. 9/21): Հետեւեալ օր այստեղէ արդար զնաց Պ. Միքայէլ Նաթանեան, Կարապետ աղա հօրեղբոր թոռը, որոնք միեւնոյն տեղէ կը բնակին: Ուրեմն մէկը եկեմէ կը դարձեալ պախեցաւ նոյն տունէն (1):»

(1) Ի դէպ, հարկ կը համարին յայտնել թէ Միացեալ ընկ. վարժարաններ ժողովուրդ Մարկոս Նաթանեանը որ մի շատ ցած անձնաւորութիւն է և Վանի մէջ ամեն ողջամիտ անձերի հակակրութեան և զղուռնքին արժանացած, նամակիս մէջ յիշուած Նաթանեանների տունէն չէ և թէ և սոցա ցեղէն, բայց սոցա վատ թշնամիներէ մին է եղած:

ՄԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԳԱՄԱՌ-ԳԱՅԻՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂՈՒԹԻՒՆՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԻՆԱԿԱՆ

«Թիֆլիզի հայ. գրք. հրատարակ. ընկերք»

==

Մեծանուն բանաստեղծ Գրիգոր-Քաթիկոսի (Ռ. Պատկանեանց) ոտանաւորները պարունակող մի գիրք է 176 երեսներէ բաղկացած: Սկզբը գրուած է հեղինակին պատկերը Գրիգոր-Քաթիկոսի բանաստեղծութիւններէ մի քանին արդէն ծանօթացուցած լինելով մեր ընթերցողներին, աւելորդ կը համարինք գրել այդ մասին:

Կը ծախուի «Արմէնիա» լրագրի խմբագրատունը ի գին 1 ֆրանկ. և 75 անթիմիս Մարտիէ դուրս ամեն տեղի համար 2 ֆրանկ փոստի ծախքովն հանդերձ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԻՆԱԿԱՆ Մ. ՓՈՐՈՒԳԱՆԱԿԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԴԻԻՅԱԶՆՈՒՀԻՄԸ ԳԻՆ 50 անթիմիս.

Բ. ՀԱՅ ԳԻԻԿԱՅԻ » 20 »

Գ. ԱՍԿԱՍԻ ԻՍԲԱՅԵԼԻ » 40 »

Պը ծախուի Մարտի, «Արմէնիա» լրագրի խմբագրատունը:

Օտար քաղաքացիներին կը դրուի փոստով, երբ վերադառնա ցինքով ֆրանսական, քրքական կամ ուսանական փոստի քղաղարչով դրկեն «Արմէնիա» խմբագրատունը:

ՊԱՏԻՆԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ ԱՅԳԻ

ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՈՐԳԵՍ ԱՐՈՒՆԱՆՏ

Երբորդ տպագրուի

Ամեն Հայի համար անհրաժեշտ պարտք է խմանալ իւր ազգի պատմութիւնը, զիտնալ թէ ինչպէս սկըսեր է իւր ազգ. սրտեղ ունեցեր է իւր հայրենիք, ինչպէս եկեր հասեր է մեր օրեր, սրտեղ են եղած իւր երջանկութեան և իւր թշուառութեան պատճառներ և այլն:

Գէորգ Արապեանց որ Տիգրանի Ներսիսեան Վարժարանին մէջ Հայոց պատմութեան ուսուցիչ էր և որ յանկարծ մի օր երբ աշակերտներ իրեն կը սպասէին Վարժարանին մէջ իւր ոգևորիչ դասեր լսել, իմացուեցաւ թէ անյայտացեր է, իւր սուսն դած դասերի համաւարժութիւնը դրի վրայ ամբողջած և թողած էր: Այս տխուր գէպը պատահած է 20 տարու չափ առաջ: Իւր եղբայր ի զուր ընդերկար նորա հետք զանազան քաղաքներին մէջ փնտռելէ յետոյ, թէ իւր անյայտացեալ եղբոր յիշատակը յաւերժացնելու և թէ Հայոց պատմութիւնը ուսանիլ փափաքողներին մի գիրքութիւն ընծայած լինելու համար հրատարակած է նորոք գրած սոյն «Համառոտութիւն Հայոց Ազգի պատմութեան»ը, որ մինչև այժմ երբորդ տպագրութեան արժանացած է: Սկզբը գրուած են Հայաստանի հին աշխարհագրութեան վերաբերեալ տեղեկութիւններ և պատմութիւնն ալ այնպիսի ոճով

գրուած է որ թագաւորների կուրսերը միայն չներկայացուէր, այլ և կը պատկերացուէր ժողովրդի վիճակը: Մասնաւորապէս Կիլիկիայի մէջ մեր թագաւորութիւնն ունեցած ժամանակ Հատինների դաշնակցութեան վրայ յոյս դնելով մեր կրած աղէտները և յուսախաբութեան արդիւնքը ուշագրութեան արժանի ոճով ցոյց տրուած են:

Փոխաբերի է որ ամեն Հայ իր տան մէջ ունենար գէթ մէկ օրինակ իւր ազգային պատմութեան գիրքէն. կարգաւ և կարգացունէր իւր տան մէջ գտնուողներին:

Գ. Արապեանցի «Հայոց պատմութեան» սոյն դասագիրքը կարելի է ստանալ «Արմէնիա» խմբագրատունէն, զրկելով միայն 2 ֆրանկ մէկ օրինակի համար: Խմբագրատունը կը կը վճարէ փոստի ծախքը: Մէկ անգամէն 10էն աւելի օրինակ գնողին զեղչ կը լինի: Վճարը չգրկուած գիրք չգրկուի:

ԸՆԴՈՐՁՄԻ ՕՐԱՅՈՑՈՒՆ 1887 ԹՈՒՆԱԿԱՆԻՆ

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. Փ. ԱՅԳ. ՀԻՆԱՆԴԱՆՈՅԻ

ՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՆԱՍՏԵՂԱՆ

(Արամեան)

1887 տարւոյն Ընդարձակ Օրացոյցն հրատարակուեցաւ նախորդ տարինէն շատ աւելի ճշիւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒՆ

Բացի բուն Օրացոյցէն կը պարունակէ հետեւեալ վիճակագրական տեղեկութիւններ. Օսմանեան կայսրութիւն, — Աւագանի կայսերական պալատին, — Նախարարք Բ. Դրան, — Մեծ պաշտօնատարք Մայրաքաղաքի, — Հրամանատարք բանակաց, — Վաւակալք նահանգաց, — Պատրիարքութիւն և ազգայնութիւն, — Օսմանեան դեսպանք, — Գեղարանք օտար տէրութեանց, — Վիճակագրութիւն Օսմ. կառավարութեան, — Հայազգի աստիճանաւորք և պաշտօնեայք Օսմ. տէրութեան, — «Հայապետութիւն Հայոց», — Եպիսկոպոսութիւն, — Ազգ. Կեդրոնական Վարչութիւն, — Յանձնաժողովք, — Պաշտօնեայք Պատրիարքարանի, — Առաջնորդութիւնք Թուրքիայ, թեմք նոյա և տունք, — Հովուութիւնք, — Մայրաքաղաք Թուրքիայ, — Թաղօրայք Կ. Պօլսոյ, — Համալուծար թաղօրէից, — Բարեգարծական և կրթական հաստատութիւնք, — Առաջնորդութիւնք ի Ռուսաստան և այլն, — Մայրաքաղաք ի Ռուսաստան և այլն, — Կայսերական դերդաստան Ռուսիայ, — Հայազգի աստիճանաւորք և պաշտօնեայք Ռուսական, Պարսկական և այլնայլ տէրութեանց, — Հռովմէական Հայ հաստարակութիւն, — Բողոքական Հայ հաստարակութիւն, — Դատարարք պետական ուսումնարանի, — Բժշկիչք քաղաքական և զինուորական, — Փաստաբանք, — Երուստաղէտք, — Լրագիրք, — Հեռագրութիւնք Թուրքիայ և միջազգային, — Երուսական միջազգային թղթատարութիւնք, — Եւրոպական նամակագրութիւն, — Յամաքային

թղթատարութիւն Ասիական Թուրքիայ, — Փոստայոց սուրհանդակաց Օսմ. միջազգային թղթատարութեան, — Յուշակք երթեւեկութեանց շագնաւուցայլեայլ ընկերութեանց, — Պատկեր 1887 թուին, — Վիճակագրութիւնք օտար տէրութեանց, — Ազգ. — Մանուցմունք, — Ներկայ տարւոյ Ընդարձակ Օրացոյցն ընդարձակութիւնը 320 երեսներու բարձրացած է:

Կը ծախուի «Արմէնիա» լրագրի խմբագրատունը: Գինը 75 անթիմիս փոստի ծախքը կը վճարէ խմբագրատունը:

Պարզ ՕՐԱՅՈՑՈՒՆ որի մէջ կայ Վեհ. Մակար Կաթողիկոսի պատկերը, կը գրկուի փոստով 30 անթիմիս փոխարէն:

GUIDE MARITIME

Վաճառականներին և ճանապարհորդներին համար անհրաժեշտ մի շարժական ձեռնարկ է այս որ կը հրատարակուի Պ. Շիքէրի անօրէնութեան տակ և Ֆրանսայի բոլոր նաւահանգիստներէն աշխարհի ամեն կողմեր գնացող շագնաւներին մեկնելու օրերն կը ծանուցանէ պաշտօնապէս, վաճառականական յուրեր և դատաւարութիւններ կը հաղորդէ և այլն:

Բաժնորդագրութեան տեղէն Rue Vacon, 50, Marseille և տարեկան բաժնորդագիրն է 12 ֆրանկ: Մարտիէ համար և 15 ֆրանկ օտար քաղաքների համար:

ԲԱՅԱԿԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԿԱՅԾԵՐ

ՀԱՅՈՐ Ա

Ազգային վեպագիր Պրն. Բաֆֆիի գործերին մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն ԿԱՅԾԵՐԸ: Այս գիրքը կը ծանօթացանէ ընթերցողը տաճկական և պարսկական Հայաստանի գլխաւոր տեղերին հետ, հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կուտայ բարեբերի դանաղան յեղերի և հայերի դրութեան, վարքի և բարքի մասին: Նա ցոյց կը տայ այն ծրագիր որին պէտք է հետեւին Հայաստանի մէջ գործելու զոգներն: Մի խօսքով թէ իբր ազգային ընտիր վիպասանութիւն և թէ իբր հայրենասիրական գործունեութեան վարդապետարան և ծրագիր, արժան է որ գտնուի այս գիրք ամեն հայրենասէր Հայի առն:

ԶԱԼԱԼԵԴԻՆ

1877ի ուսում-թիւրքական պատերազմի ժամանակ Շէյխ Զալալեդինի արշաւանքին պատճառով ճանկատանի հայերի կրած աղէտներին մէկ աղէտաւր նկարագիրն է: Գրքին սկիզբը կայ հեղինակին Պ. Բաֆֆիի պատկերը:

Վերոյիշեալ երկու գիրքեր կը ծախուին «Արմէնիա» լրագրի խմբագրատունը: ԿԱՅԾԵՐԸ համար Ա. 6 ֆր. և 50 անթիմիս «Զալալեդին»ը, 2 ֆրանկ և 30 անթիմիս Մարտիէ

դուրս ամեն տեղի համար փոստի ծախքովն հանդերձ: ԿԱՅԾԵՐԸ համար Ա. 7 ֆրանկ. «Զալալեդին» 2 ֆր. և 30 անթիմիս:

Ա. Հ. ԿՐԻԿ. ԵՒ ԸՆԿ.

Դատարար Ն. Ու. Բ. Անգլ. Հնդկաստան

Ներածող և արտածող վաճառական, յանձնակատար, աճրդախօսութեան յանձնակատար, մեծ քանակութեամբ ապրանքների պայմանագիր (քոնթրաքթի) և ամեն տեսակ կաշիի գործարանատէր:

Վերոյիշեալ զոնապուն ճիւղերին մէջ երկար ժամանակեայ փորձառութիւն ունենալով, պատրաստ ենք յանձնարարութեամբ ընդունել վաճառքներ, պայմանաւոր վաճառման կամ հրապարակային աճուրդի համար, այնպիսի պայմաններով որ փոխադարձաբար շահաբեր և դուրս ցուցիլ լինին:

Եւրոպական վաճառքների փոխաւորութեամբ մեք կընտրէր զրկել ինչ քանակութեամբ ալ որ ուզուին Հնդկաստանի մէջ գործուած ապրանքներ, առաջին կարգի ընտիր տեսակներէ, ինչպէս:

Հիւքնօտայի մանկական խաղալիքներ, Պէնարէսի արջը և ոսկեճամուկ չուխա, Մօրտառլատի արջընայ անօթներ, Տէլէիի ոսկեայ և արծաթեայ գործերէններ, Գաշմիքի շալեր, կերպաներ, ևն:

Ընդարձակ տեղեր ունենալով յանձնարարուած ապրանքներ ցոյցի դնելու և ծախելու համար, մեք կարող ենք ամենայն վստահութեամբ յանձնարարել մեր տունը ամեն անոնց որ կուզեն գործով յարաբերութեամբ մտնել մեզ հետ և մեք շատ ուրախ պիտի լինինք եթէ տեղեկութիւններ և օրինակներ ընդունինք այնպատակով:

Մեր տան մասին տեղեկութիւն ստանալ ուղղներն կարող են գիտնել հետեւեալ դրամատուներին.

BANK OF BENGAL
ROHILGUND ET KUMAON BANK
AGRA BANK LIMITED

Եթէ պէտք լինի, պատրաստ ենք արիւ տեղեր ալ ցոյց տալ տեղեկութիւնների (références) համար:

Ուէ բան մեզ հաղորդելու համար պէտք է ուղղակի գրել մեզ գրկներէն լեզուով և մանրամասնութեւ, առաջարկուած գործին վերաբերեալ պայմաններն և դաշինքներ կայացնելով:

ՏԵՕՐԵՆ—ԽՐԵՍՏԻՐ

Մ. ՓՈՐՈՒԳԱՆԱԿԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFANTIN.

ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուպիէ Մարսել. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKEL rue Vacon 50.